Overzicht onderzoek

Gravure. Interieur van Menga, 1853 ►
Lady Louise Tenison
Archief Dolmens van Antequera

Het werk van Rafael de Mitjana getiteld *Verslag van de druïdentempel gevonden in de omgeving van de stad Antequera*, dat in 1847 gepubliceerd werd, is een mijlpaal in de studie van de Antequeraanse dolmens. Vele latere studies volgen het op de voet, zoals die van Manuel de Góngora en Francisco Tubino.

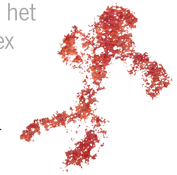
In 1851 bezocht lady Louise Tenison de dolmen van Menga en beschreef de uitgravingswerkzaamheden door Mitjana van een put in Menga. Dit is de eerste beschrijving in de geschiedenis van de put in Menga, waarvan het bestaan anderhalf eeuw later wordt bevestigd. Aan het eind van de negentiende eeuw verschenen de twee meest betrouwbare studies tot dan toe: een van Emile de Cartailhac en een van Joaquín Fernández Ayarragaray. Deze laatste maakte ook een ontwerp voor de ordening van de omgeving rond Menga.

Tussen 1903 en 1905 ontdekten de gebroeders Antonio en José Viera het tweede graf, dat vanaf dat moment hun achternaam draagt: de Dolmen van de Gebroeders Viera. Hun onderzoek leidde ook tot de vondst van een derde grafkamer, op ongeveer vier kilometer afstand van Menga en Viera op een plek die Cerrillo Blanco genoemd wordt. Dit derde graf staat bekend onder de naam Grot of Graf van El Romeral. Het belang van deze ontdekkingen blijkt uit het feit dat nog in het ontdekkingsjaar in twee publicaties verwezen werd naar deze waardevolle archeologische vindplaatsen, een van Ricardo Velázquez Bosco en een van Manuel Gómez-Moreno.

Vooral aan het begin van de jaren twintig van de vorige eeuw vond er intensief onderzoek plaats op het terrein van de dolmens. Tussen 1919 en 1922 werden er vier werken van vooraanstaande onderzoekers gepubliceerd waarin in meerdere of mindere mate de Antequeraanse dolmens vermeld worden. Het gaat om publicaties van Hugo Obermaier, Pierre Paris, Adrian de Mortillet en Cayetano de Mergelina. Enkele jaren later onderwierpen Wilfrid James Hemp en het echtpaar Leisner de dolmens aan een diepgaander studie. Op het Iberisch Schiereiland verschenen de werken van Simeón Giménez Reyna en Francisco Prieto-Moreno Pardo.

Gedurende de laatste twintig jaar is vooral het onderzoek van de Faculteit van de Prehistorie van de Universiteit van Málaga van belang. Op het moment vloeien alle onderzoekslijnen samen in het onderzoeksproject gecoördineerd door Leonardo García Sanjuán: Gemeenschappen, gebieden en landschappen in de prehistorie van Antequera. Aan dit onderzoeksproject nemen deel de Spaanse universiteiten van Sevilla, Granada, Alcalá de Henares, Vigo en de Open Universiteit van Spanje evenals de Engelse universiteiten van Southampton, Leicester en Cambridge.

Kenmerken van het Dolmen Complex

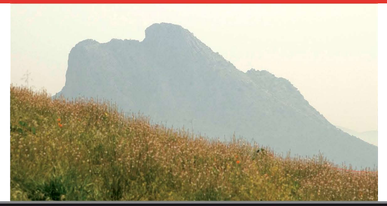

Schematische antropomorfe figuur ►
Peñas de Cabrera
Digitale weergave
Rafael Maura Mijares

De megalithische monumenten zijn gebouwd door de eerste agrarische gemeenschappen die zich vestigden op de vruchtbare gronden van het Guadalhorce-dal. In de omgeving van de necropolis zijn verscheidene nederzettingen gevonden uit het Neolithicum en de Kopertijd. Tijdens deze periodes, tussen ongeveer 5000 en 2200 jaar voor Christus, vindt het hoogtepunt van de megalithische cultuur plaats. In het dorp Casabermeja is bijvoorbeeld het archeologisch gebied Peñas de Cabrera gevonden, dat een belangrijke verzameling rotsschilderingen heeft. Ook in het karstgebied El Torcal, ten zuiden van Antequera en in de Sierra de Molina, ten noordwesten van Antequera, zijn Neolithische nederzettingen in grotten gevonden, zoals in de Cueva del Toro, de Cueva de la Pulsera en de Cueva de la Higuera. Archeologisch onderzoek in enkele van deze grotten heeft gegevens opgeleverd over de woonomgeving van deze groepen, waar ze van leefden en over de werktuigen die ze gebruikten. De nederzetting die het dichtst bij de megalithische necropolis ligt, is de Cerro de Marimacho, een kleine heuvel tweehonderd meter ten oosten van Menga en Viera. Aan het eind van de Kopertijd (2600-2200 jaar voor Christus) bevond zich hier een klein dorpje met halfondergrondse woningen. De gemeenschappen uit het Neolithicum en de Kopertijd bestonden uit slechts enkele tientallen personen. Het is daarom onwaarschijnlijk dat een enkele gemeenschap in staat was de enorme megalithische monumenten te bouwen. Dit werk vereiste een nauwe samenwerking tussen vele gemeenschappen die een stambewustzijn deelden en dezelfde religieuze achtergrond hadden.

▼ Natuurpark El Torcal
Foto. Moreno Estudio Antequera

▲ Tumulus van de dolmen van Viera en La Peña (de Rots)
Foto. Javier Pérez González

De Peña (Rots)

De omgeving waarin de dolmens liggen, draagt bij aan het bijzondere karakter van het megalithische complex van Antequera. In het landschap valt de relatie op tussen de dolmens en de prominent aanwezige rotsformatie, de zogenaamde Peña de los enamorados (De rots der geliefden), een belangrijk icoon voor Antequera. Deze afgebrokkelde rots doet denken aan het profiel van een slapende vrouw.

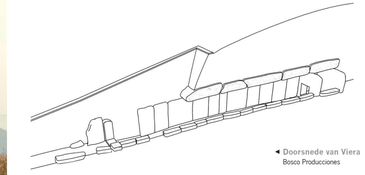
De Peña is onmiskenbaar een krachtig symbool in het landschap. Over de relatie die de prehistorische mens aanbracht tussen de megalithische monumenten en de Peña, is echter veel onduidelijk. Misschien bouwde hij de dolmens op deze plek tegenover de Peña om een dialoog aan te gaan met het universum.

Recent archeologisch onderzoek verklaart de afwijkende bouwrichting van Menga door de aanwezigheid van een plek op de noordzijde van de Peña met een speciale symbolische en rituele betekenis. Op deze plaats, de Abrigo de Matacabras, zijn schematische rotsschilderingen aangetroffen. Deze archeologische plek heeft een zeer interessante visuele en symbolische verbinding met Menga. Dergelijke landschappelijke relaties zijn waarschijnlijk uniek in de Europese prehistorie.

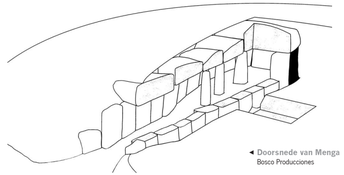
De Peña roept vele, moeilijk te beantwoorden vragen op over de prehistorische visie op leven en dood. Wellicht bevinden wij ons hier op een plek die heilig was voor de mens, die hij als het centrum van de wereld beschouwde. Duidelijk is echter dat er sprake is van meer dan een simpel geografisch gegeven.

▼ La Peña (de Rots) vanaf de tumulus van Menga
Tekening. Damián Álvarez

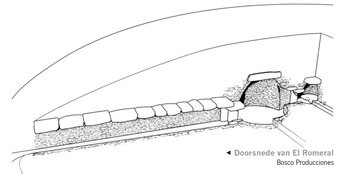

◄ Doorsnede van Viera
Bosco Producciones

◄ Doorsnede van Menga
Bosco Producciones

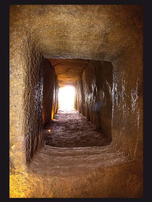

◄ Doorsnede van El Romeral
Bosco Producciones

De dolmen van Viera

De dolmen van Viera is een ganggraf dat bestaat uit een lange gang verdeeld in twee gedeeltes met aan het eind een vierkante grafkamer. Een vierkante opening in een steen vormt de grafkameringang. Viera is net als Menga gebouwd volgens de orthostatentechniek, dat wil zeggen met verticaal geplaatste stenen. De binnenlengte bedraagt iets meer dan 21 meter. Oorspronkelijk was dit een meter meer, maar er ontbreken stenen bij de ingang. De gemiddelde binnenbreedte ligt tussen de 1.30 meter aan het begin van de gang en 1.60 meter aan het eind, waar de grafkamer zich bevindt. Iedere zijwand van het graf bestond waarschijnlijk uit zestien stenen, waarvan er aan de linkerwand nog veertien over zijn en aan de rechterwand vijftien. De achterwand bestaat uit een enkele steen. Van de dekstenen zijn er nog vijf intact. Van twee dekstenen zijn slechts delen te zien. Waarschijnlijk waren er oorspronkelijk drie of vier dekstenen meer. De binnenhoogte van het graf bedraagt iets meer dan twee meter. Een tumulus van vijftig meter doorsnede bedekt het graf. Viera is bijna volledig naar het oosten en enigszins naar het zuidoosten gericht (azimut 96°). Hiermee volgt Viera de standaardbouwrichting van de dolmens op het Iberisch Schiereiland.

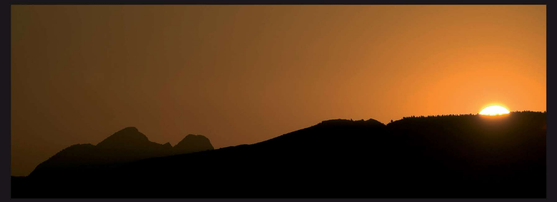
▼ Viera vanuit de grafkamer
Foto. Javier Pérez González

De dolmen van Menga

De dolmen van Menga is een ganggraf waarvan het open voorportaal toegang geeft tot een tweede, rechthoekige ruimte. Deze ruimte dient als gang tot een ovale ruimte. De overgang van de gang naar de ovale kamer wordt gevormd door een verandering in de richting van de lijn van de zijwanden. Menga is net als Viera gebouwd volgens de orthostatentechniek. De lengte is 27.50 meter, gerekend vanaf het begin van het voorportaal. De hoogte neemt naar binnen toe: van 2.70 meter bij de ingang tot 3.50 meter bij de achterste steen. De maximale breedte van 6 meter wordt bereikt in het achterste deel van de ovale ruimte. Hier is bij de laatste graafwerkzaamheden een put ontdekt die in het zandsteen is uitgegraven. De put heeft een doorsnede van 1.50 meter en een diepte van 19.50 meter. Hij ligt op één lijn met de drie pilaren die onder de spleten staan waar de dekstenen tegen elkaar liggen. De zijwanden van het graf bestaan uit twaalf verticale stenen. De achterwand wordt gevormd door een enkele steen. Het dak wordt gevormd door vijf dekstenen. De eerste, die de ingang vormde, is verdwenen. Het graf is bedekt met een tumulus van vijftig meter doorsnede. De bouwrichting van Menga is noordoost (azimut 45°), dat wil zeggen noordelijk van de plek waar de zon opkomt tijdens de zomerzonnestilstand. Deze bouwrichting wijkt volledig af van de standaardbouwrichting van de dolmens op het Iberisch Schiereiland. Dit is te verklaren doordat Menga in één lijn is gebouwd met de Peña, de rots met de vorm van een menselijk gezicht.

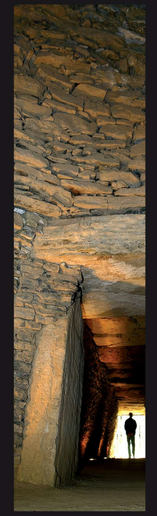
Zonsopkomst vanaf de ingang van Viera ▼
Foto. Javier Pérez González

De tholos van El Romeral

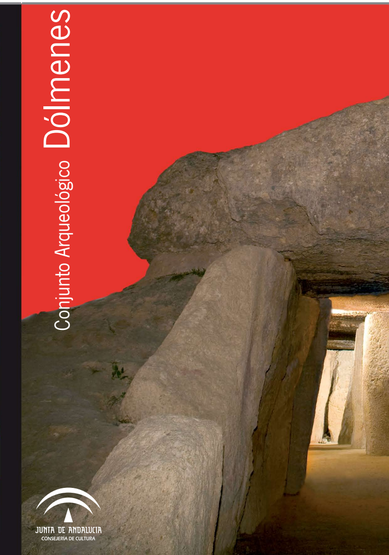
De tholos van El Romeral is een voorbeeld van een graf met een valse koepel. Het heeft een gang waarvan de wanden zijn opgetrokken uit op elkaar gestapelde natuurstenen. De gang heeft een plat plafond. Van de dekstenen van de gang zijn er nog elf over. De huidige lengte van de gang is 26.30 meter, de gemiddelde breedte 1.50 meter en de gemiddelde ganghoogte is 1.95 meter. De kamer is cirkelvormig en heeft een doorsnede van 5.20 meter en een hoogte van 3.75 meter. Het plafond wordt gevormd door een valse koepel, afgedekt met een horizontale steen. De licht gewelfde wanden van de kamer zijn uit gestapelde natuurstenen opgetrokken. Achter in de kamer is een opening naar een gangetje dat toegang geeft tot een kleine kamer. Deze kamer is een verkleinde versie van de grote kamer en is op dezelfde manier gebouwd. De totale lengte van El Romeral bedraagt 34 meter, maar oorspronkelijk was de tholos langer. Het graf wordt bedekt door een tumulus van 68 meter doorsnede. Het is verrassend genoeg gericht naar een azimut van 199°, dat wil zeggen in de zuid-zuidwest octant van de horizon. Het is daarmee een van de weinige dolmens op het Iberisch Schiereiland die naar de westelijke hemelhelft is gericht. De as wijst precies naar het hoogste punt van het Torcalgebergte, de Camorro de las Siete Mesas.

Kamer en gang van El Romeral ►
Foto. Miguel Angel Blanco de la Rubia

Nederlands
Español
English
Français

Conjunto Arqueológico **Dólmenes de Antequera**
Red de Espacios Culturales de Andalucía

JUNTA DE ANDALUCIA
CONSEJERÍA DE CULTURA

Welkom in het archeologisch complex Dolmens van Antequera

Luchtfoto grafheuvelterrein Menga en Viera ►
Foto. Ikarum

Een bezoek aan de dolmens is als een zoektocht tussen de enorme hoeveelheid resten van het verleden. Het is een verrassende reis terug in de tijd die niet alleen als doel heeft de geschiedenis kort te doen herleven. Het dient ook om te beseffen dat wij ons op een bijzondere plek bevinden waar overal sporen en fragmenten van het leven verspreid liggen, die de roestende werking van de tijd glorieus hebben doorstaan. Wij staan voor een bedreigd landschap vol tekens en begrippen die een verhaal vertellen over het gehele gebied. Het is van belang dat wij ons bewust worden van de buitengewone schoonheid en kwetsbaarheid van deze waardevolle archeologische erfenis, waarvan het beheer afhangt van bestuurlijke beslissingen.

Het megalithisch landschap van Antequera

De dolmengroep die gevormd wordt door de dolmens van Menga, Viera en El Romeral, is een van de best bewaarde en bekendste voorbeelden van de Europese megalithische cultuur. De megalithische monumenten laten een grote verscheidenheid aan bouwkundige technieken en oplossingen zien, maar worden vooral gekenmerkt door het gebruik van grote steenblokken. Deze steenblokken vormen kamers en ruimtes met een plat plafond of valse koepel die gebruikt werden voor rituelen en begrafenissen.

Megalieten zijn de eerste vormen van monumentale architectuur in de Europese prehistorie. Volgens de huidige gegevens werden ze gebouwd in het Neolithicum, de periode vanaf het vijfde millennium voor Christus, ongeveer 6500 jaar geleden. Voor de eerste West-Europese boeren- en herdersgemeenschappen diende de megalithische monumentale bouwkunst om van hun aanwezigheid en vestiging in een gebied blijk te geven. Sommige megalithische grafkamers zijn ware opslagplaatsen voor informatie over de cultuur van de bouwers en hun voorouders. De megalieten hadden ook de functie van tempels en plekken waar ceremonies werden gehouden die te maken hadden met de vruchtbaarheid van de aarde en de herdenking van de voorouders.

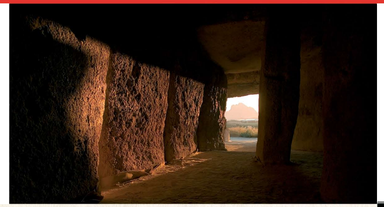
De eerste bescherming van overheidswege van de megalieten vond plaats middels het Koninklijk Besluit van 1 juni 1886, dat Menga tot nationaal monument verklaarde. Deze status werd bevestigd door het Koninklijk Decreet van 12 juli 1923, waarin ook het belang werd erkend van de zogenaamde Kleine Grot of de Grot van de Gebroeders Viera. Enige jaren later, in 1931, gebeurde dit ook voor de Grot van El Romeral.

Het huidige beheer van de dolmens valt onder het departement van Cultuur van de deelregering van Andalusie via de instelling *Conjunto Arqueológico Dólmenes de Antequera* (Archeologisch Complex Dolmens van Antequera).

◄ Bronzen zon
Foto. Javier Pérez González

De zon in Menga ►
Foto. Javier Pérez González

Aanbevolen route

In het bezoekerscentrum kunt u eerst de documentaire Het bouwproces van Menga bekijken. Daarna gaat u naar het uitzichtpunt El Caminante (De wandelaar), met het beeld van de kunstenaar Miguel García, waaraan het punt zijn naam ontleent. Vanaf deze ruime open plek overziet u de vlakte van Antequera met de zogenaamde Peña (Rots), de heuvel van Marimacho en de ruimtelijke relatie tussen deze elementen en de tumuli of grafheuvels van Menga en Viera. De plaats waar u zich bevindt, dient als uitgangspunt voor uw bezoek aan het dolmenterrein. Hier neemt u het pad dat leidt naar het Centro Solar (Zonneplein).

Het Centro Solar is een rond plein, gelegen aan het pad dat naar het grafheuvelveld leidt. Het is georiënteerd op de vier windstreken en heeft daardoor een astronomische functie. Het plein ligt op één lijn met de as van de dolmen van Viera en is gericht naar de plek waar de zon opkomt tijdens de herfstequinox. Op de gebogen muur is de horizon weergegeven met de zonsopgangen op de verschillende dagen van het jaar. Van elke zonsopgang wordt aangegeven hoe laat de zon boven de horizon opkomt. In de bestrating van het plein, die van oost naar west loopt, is een zonnewijzer aangebracht die de plaatselijke tijd aangeeft. Op het plein is ook een staande zonnewijzer te zien. Een zitbank dient als meridiaan die het midden van de dag aangeeft over het gehele jaar. Hier zijn ook de verschillende bouwrichtingen van de belangrijkste dolmens van het Iberisch Schiereiland te zien.

Aan de westkant van het Centro Solar sluit het Gedenkboek van de dolmens de cirkel die het plein vormt. Het gaat om een eeuwenoude olijfboom die jarenlang voor de ingang van Menga heeft gestaan. Deze olijfboom heeft honderden jaren lang de geschiedenis van Menga aan zich voorbij zien trekken. Op een aantal monolieten, die een cromlech of steenkring vormen, staan de namen geschreven van allen die hebben bijgedragen aan het beheer en de kennisverspreiding van de dolmens van Antequera.

El Caminante (De wandelaar) ►
Foto. Javier Pérez González

Vanaf de wandelpaden die naar de dolmens leiden, ziet u de tumuli of grafheuvels liggen. De tumuli hebben twee belangrijke functies: ze vormen een referentiepunt in het landschap en dienen om de dolmens te beschermen.

Wandelend over de paden van het terrein kunt u vanaf verschillende punten de relatie tussen Menga en de Peña (Rots) zien.

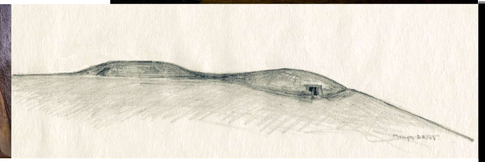
Na uw bezoek aan de dolmens Menga en Viera, verlaat u het terrein en gaat u per auto naar het grafmonument El Romeral, dat zich op het tweede grafheuvel-terrein bevindt, op ongeveer vier kilometer afstand van Menga en Viera. U neemt de autoweg naar Málaga die over het industrieterrein loopt tot u bij een grote rotonde komt met een fontein. Daar gaat u links en neemt de autoweg A-7283 richting Córdoba en gaat weer links op de tweede rotonde.

Eeuwenoude olijfboom ▼
Foto. Javier Pérez González

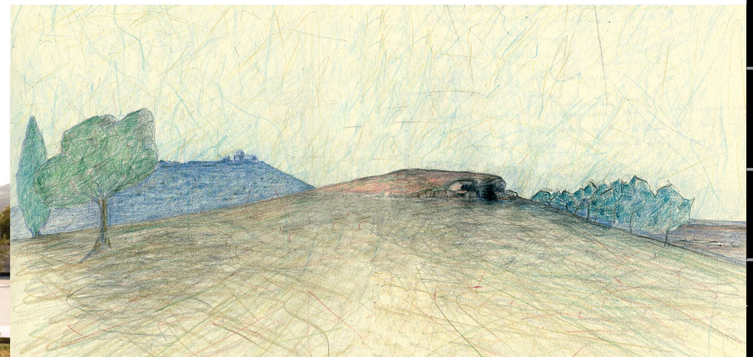

▲ Kamer van Menga
Foto. Miguel Ángel Blanco de la Rubia

▲ Dolmens van Menga en Viera
▼ Tekeningen. Damián Álvarez

Adressen, openingstijden en rondleidingen

Conjunto Arqueológico

Dólmenes de Antequera

Carretera de Málaga, 5
29200 Antequera (Málaga)
tel. receptie: 952 71 22 06 / 07
tel. rondleidingen: 952 71 22 08 / 670 945 453
www.juntadeandalucia.es/cultura
Rondleidingen: visitasdolmenesdeantequera.ccul@juntadeandalucia.es

Netwerk van Cultuurmonumenten in Andalusië

Cultuurmonumenten:

Conjunto Monumental Alcazaba. Almería
Conjunto Arqueológico Baelo Claudia. Bolonia. Cádiz
Conjunto Arqueológico Madinat Al-Zahra. Córdoba
Conjunto Monumental Alhambra y Generalife. Granada
Conjunto Arqueológico Dólmenes de Antequera. Málaga
Conjunto Arqueológico Itálica. Sevilla
Conjunto Arqueológico Carmona. Sevilla

Prehistorische gebieden:

Enclave Arqueológico de Los Millares. Santa Fe de Mondújar. Almería
Enclave Arqueológico de las Cuevas del Tajo de Las Figuras de La Laguna de La Janda. Espera. Cádiz
Enclave Arqueológico de la Torre de Doña Blanca. Puerto de Santa María. Cádiz
Enclave Arqueológico del Castellón Alto de Galera. Granada
Enclave Arqueológico de Las Peñas de los Gitanos. Montefrío. Granada
Enclave Arqueológico de Orce. Granada
Enclave Arqueológico del Dolmen de Zancarrón de Soto Trigueros. Huelva
Enclave Arqueológico de Marroquíes. Jaén
Enclave Arqueológico de la Cueva de Ardales. Málaga
Enclave Arqueológico de la Cueva de la Pileta. Benaoján. Málaga
Enclave Arqueológico de Peñas de Cabrera. Casabermeja. Málaga
Enclave Arqueológico de Alameda. Málaga
Enclave Arqueológico de la cueva de Nerja. Málaga
Enclave Arqueológico de los Dólmenes de Matarubilla, La Pastora y Monteleón. Valencina de la Concepción y Castilleja de Guzmán. Sevilla

Routebeschrijving

Dolmens van Menga en Viera
Carretera de Málaga, 5. 29200 Antequera (Málaga)

Tholos van El Romeral
Carretera A-7283 (richting Córdoba)

Openingstijden

Van dinsdag t/m zaterdag: van 9 tot 18 uur.
Zondagen: van 9:30 tot 14:30 uur.

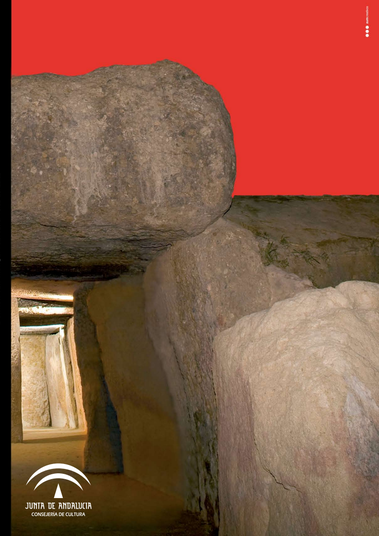
Sluitingsdagen
Alle maandagen, 1 januari en 25 december. Toegang tot het terrein is niet meer mogelijk vanaf 15 minuten voor sluitingstijd.

Rondleidingen

Aangeraden wordt de rondleidingen telefonisch of per e-mail aan te vragen. Onderwijsmateriaal is te verkrijgen door naar het Conjunto Arqueológico te bellen.

Toegangsprijs

De toegang is gratis.

► Dolmen van Menga. Foto. Javier Pérez González

JUNTA DE ANDALUCIA
CONSEJERÍA DE CULTURA